

עין משפט‏
גזר מצוה

כח:

אִתִּיא בִּק"ו מנוצחַ שֶׁל עוֹיִם. וּאִתִּי נִימָא שְׂמִי וערב יוכיח שמתמא בנגעים ואינו מטמא במת אף איז אציא עור בהמה טמאה כו' ועוד קשה אמאי אינטריך קרא בשרצים לעור בהמה טמאה ליחב בק"ו מנוצה של עוים שאין מיטמא בנגעים מיטמא בשרצים וי"ל דאי לא הוה כתיב קרא בשרצים ליכא למילף עור בהמה טמאה בק"ו מנגעים לא בשרצים ולא צאהל המת דאיכא למימר שמי וערב יוכיח אכל השתא דכתיב טומאה בשרצים ילפינן שפיר בק"ו מנגעים שיטמא צאהל המת וליכא למימר שמי וערב יוכיח דמה לשמי וערב¹ שכן אינו מטמא בשרצי' תאמר צעור בהמה טמאה שמתמא בשרצים הכי נמי יטמא צאהל המת:

ור"י אומר דליכא למימר שמי וערב יוכיח דהכי עבד ק"ו ומה נוצה של עוים

שאין מטמא בנגעים מטמא צאהל המת ככלי העשוי מנוצה של עוים עור בהמה טמאה שטמא בנגעים אינו דין שיטמא צאהל המת ככלי שהשתא לא שייך למימר שמי וערב יוכיח שמתמא בנגעים ולא צאהל המת דשמי וערב אין שייך צו כלי ואין לומר דכל היוצא מן העץ ועלם שיטמא בנגעים ואינו מטמא במת דמה שמתמא בנגעים אינו מחמת עצמו אלא מחמת היצת דהא בית שמיכו בורשים אמר צהעור והרעוב דמנעית מת בשטמאיה אכל נוצה והעור מטמא מחמת עצמו. ומהר"ם כתב דליכא למימר שמי וערב יוכיח דמה לשמי וערב שכן אין מטמאין לא במת ולא בש"י פחות שמיכו דנגיעת מת בשטמאיה על כל כתיב במת ובש"י כל בגד וכל כלי עור. ועליב כי פירך מה לשרצים ליכא למימר נגיעת מת וש"י יוכיח דמה לכולהו שכן פחות שמיכו דנגיעת מת בשטמאיה וש"י בשמהו או בנחמיתת פי האמה (והוא חז' דאינטריך קרא בשרצים לאסוקי מהיקף דשק) וזה אין נראה דע"כ דגם לענין אהל היו שיעורו כמות להביא טומאה על כל הכלים ועל עצמן אפי' יוצא מן העץ דהוה תלוש קיי"ל דמצוי. וי"ל דלא שייך כלל למימר אהל תלוש יוכיח כיון דלא אחיגא למילף אלא לענין אהל המתמא על כל מטמא אלא מאי דילפי' ממשכן וכי האי גוונא איכא צפ"ק דמנחות גבי טריפה שהיתה לה שעת הכושר דלא ילפינן מטרפה שלא היתה לה שעת הכושר אפי' במה הזד [ת"ץ]:

והקשה השר מקווי מאי צעי בסמוך מאי הוי עלה דתשח מיפוק ליה דטהור היה מדאינטריך קרא בשרצי' טמא עור בהמה טמאה דאי טמא הית' לשמוק קרא² בשרצים ומימי בק"ו מנגעים דהשתא ליכא למימר שמי וערב יוכיח דמה לשמי וערב שכן אין מטמאין צאהל המת תאמר צעור בהמה טמאה דמיטמא צאהל המת כיון דתשח טמא היה וי"ל דמהכא ליכא למיפשט דטהור היה דאפילו טמא היה כתיב בשרצים דמילתא דאחיא בקי"ו טרח וכתב לה קרא ועוד אומר שר"י דשרצים לא אלו מקי"ו מנגעים דאיכא למיפרך פשוטי כלי עור יוכיח דמטמא בנגעים ולא בשרצים: **במאי** הִכְבַּתָּא. לא צעי למימר לאשמעינן דתשח דטהור

היה דמשמע דאחא לאשמעינן שום נורח הורא³: **תפילין** בהדיא כתיב בהו **למען** תהיה וגו'. תימה לר"י וכי אין לצרייתא לשנות מה שדורש מן הפסוק וכל הנך דמייית בסמוך וכי לית ליה לרז יוסף לשנות בצרייתא לפי שזה אמרו אמורא אחד או צרייתא ואומר רבינו יצחק דהכי פריך תפילין בדהיא כתיב דכו ואי הא הוה אחי לאשמעי' הוה ליה לאחוי קרא אע"כ מילתא אחרייתא אחא לאשמעי' ודרשה דמן המותר צפיק היתה פשוטה ולא אינטריך לאשמעי' וקאמר אלא לעורין והאמר אצי שין של תפילין כו' וצוה הלשון הוה ליה לרז

דמן המותר צפיק היא פשוטה אלא לכורכן בשערן צריך בהמה טמאה דהא נזכרות בשערן ש"מ דמילתא אחרייתא אחא לאשמעינן אלא לרצועותיהן והא"ר יצחק לרצועות שחורות כמו הקליפה צבירה אלא להקפיד על הטהרה מעל השחורות ואי הא אחר רז יוסף לאשמעי' שהיו שחורות דהוה שמעינן מינה תרמי שחורות ומשני נהי דגמירי שחורות שחורות מי גמירי דמשחורות ליכא למיגמר טהורות: **לא צריבא אלא** לבורכן בשערן. קשה לרשב"א אי הא אחא לאשמעי' אמאי נקט עור במילתיה⁴: רבא

במה מדליקין פרק שני שבת

טמא צאהל המם. אס עשאו אהל דהא ממשכן גמר ליה ועיקר אהל דכתיב במשכן ציריעות עוים כתיב. הא דכתיב בספרים כל מעשה עוים ל"ג ליה דמהכא לא נפקא לן אהל דצכלים הוא דכתיב וכדאמר בעלמא⁵ להציא דבר הצא מן העוים מן הקרנים ומן הטלפים: **אלא הא דסני רב יוסף כו'**. כיון דרצינן

עור בהמה טמאה לאהל המת הא דתני רב יוסף למאי הלכתא מאי דהוה הוה אי לאו למילף מיניה לטומאה: **לספילין**. איתמר דהיא נמי מלאכת שמים: **לעורן**. עור דפוס שלהן שהכתבים של פרשיות מונחים צו דהאי לא מלמען תהיה נפקא דהא לאו תורה כתיבא ציה: **ש"ן של ספילין**. שהא העור נקמט מנחון ג' קמטין ודומה לש"ין והרצועה נקשרת כמין דלית⁶ ויש לרועה כפופה כמין י' דהיינו שדי וכיון דלות השם נכתב בקמטין שלו מותר צפיק צעין ומקרא נפיק: **אלא לנכרכות בשערן**. מניא לההיא דרב יוסף שצריך לקשור איגרות הפרשיות בשער עור בהמה טהורה ולתופרן בגיד בהמה טהורה: **בשערן**. בשער י' מן הקלף כלומר בשל טהורה: **לרצועותיהן**. שהיו מעור בהמה טהורה: **סל"מ**. וכיון דהלכתא לרצועות מסניי טהורות נמי הל"מ ומתניתא דרב יוסף לאו הל"מ קאמר: **מאי הוי עלה דתשח**. הואיל ולרב יוסף לאו לענין מלאכה דמשכן איתמר לא איפשטי צעינן: **מקרינן סרמי משמע**. דתסס מקרינן כל קרינו: **בתנאי' שקיפלה**. כמו שגודלין פתילות: **הכנה**. על השלהבת כדי שתאכיל מחורכת ומדלוק יפה: **טמאה היא**. דבגד כלי הוא ומקבל טומאה אס היה שלש על שלש דקפול אין מצטלה מתורת בגד הואיל ולא הבהנה: **ואין מדליקין בה**. כדמפרש טעמא בגמ': **גב' קפול מועיל** לצטולה מתורת בגד: **מזומאמוס**. דאי הוה טפי פורתא לכולי עלמא מדליקין: **ובי"ט שחל להיום בע"ש**. דשייך ציה איסור מוקצה עסקינן: **ואין מסיקין בשצרי נלים**. שנשצרו צו ציוס דהוו להו נולד אכל צכלים מסיקין דהא חזו לטלטלין: **ודכולי עלמא אים להו**. צריך המדליק להדליק צידים קודם סילוק ידי רוצ היוצא מן הפתילה חזן לנר הלך על כרחך צריך לעסוק צו לאחר שנפתח משלש הלכך טעמא דר"א דאסר קצצר קיפול אינו מועיל והוה ליה כלי שנשצר ציי"ט וכי קמדליק ציה פורתא כיון דמזומאמוס היו הוו שצרי כלי דפחות משלש לאו כלי הוה והוה ליה כלי שנשצר ציי"ט וכי קמדליק צידים להשלים רוצ היוצא שצר כלי קמדליק. והא דאמרין דרב מסיקין צכלים דוקא שלא יגע צו אחר שנפתח אלא אס כן ריצה עליו עצים מוכנים כדלקמן (דף כט.).: **קיפול מועיל**. ועל כרחך מעיי"ט קיפלה דאין גודלין פתילה ציי"ט דתניא בהמציא

(ציה לב): וכבר נמצטל הכלי מצע"י ואין כאן שצר כלי: **היינו דסניגא**. שהייתי שונה מרצותי משנה ג' על ג' מזומאמוס ולא הוה ידענא למאי הלכתא איתמר דאי לענין טמויי כל שכן דאי איכא טפי דמטמא: **ומדקא מתרין כו'**. מילתא בלפי נפשיה היא בתמיה למירמי דרב אלא אדרב אלא מדקא מתרין למתמיטין ואוקי דכולי עלמא אית להו אין מסיקין בשצרים דהיינו אליבא דר"י דאית ליה נולד ש"מ כו': שחקק

ליוסף למימר והוה ידעינן שפיר דצעי עור בהמה טהורה דדרשה דמן המותר צפיק צריך בהמה טהורה הא נמי הל"מ דתניא כו' מדלא קתני רב יוסף דהאי לישנא ונכרכות בשערן ש"מ דמילתא אחרייתא אחא לאשמעינן אלא לרצועותיהן והא"ר יצחק לרצועות שחורות כמו הקליפה צבירה אלא להקפיד על הטהרה מעל השחורות ואי הא אחר רז יוסף לאשמעי' שהיו שחורות דהוה שמעינן מינה תרמי שחורות ומשני נהי דגמירי שחורות שחורות מי גמירי דמשחורות ליכא למיגמר טהורות: **לא צריבא אלא** לבורכן בשערן. קשה לרשב"א אי הא אחא לאשמעי' אמאי נקט עור במילתיה⁷: רבא

מסורת הש"ס

א) לקמן קח. (מסות יא,.)
ב) לקמן סב. מנחות לה,.)
ג) מנחות שס מגילה כד,.)
ד) לקמן קח,.)
ה) נע"י מוספות חולין טז: ד"ה וקרא,.)
ו) ע"ז ט. ע"ש חולין ס,.)
ז) לקמן קד: ציה לב. וי"מ,.)
ח) לעיל כ,.)
ט) [חולין כה:],.)
י) [ע"י פרש"י מנחות לה: ובתוס' שס ד"ה אלו תפילין שצבאש וכו' שהשינו על כו: ד"ה תשמישי קדושה וכו' ורש"י [ותוס' פירושין לו, ד"ה קשר ותוס' צרכות ו, ד"ה אלו,]
כ) ס"א של מן,

תורה אור השלם

1 ונתנה לך ללאת על ירך ולזכרון בין עיניך למען תתנה תורת יי בפיך כי ביד ידך תוציא יי ממקדש שבות יג ט

2 ותתב לך משור פר מקורן מפרס:

ההלים סט לב

גליון הש"ס

גב' והאמר אביי ש"ן של תפילין. ק"ל אה י"ל לעור של מפלה של יד וז"ע:
גב' אבד רב יוסף היינו דהניגא שיש על שיש. כעין זה יבמות על ע"ז דף פ ע"ב:

רבינו חננאל

אתיא בקי"ו מנוצה של עוים, ומה נוצה של עוים שאינה מטמאה בנגעים בשלש על שלש מטמא באהלים דילפינן אהל אהל ממשכן, עור בהמה טמאה שמתמא בנגעים אינו דין שיטמא באהלים. ואלא הא דתני רב יוסף לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה למאי הלכתא. ואסיקנא מבהמה טהורה, אבל תפילין עצמן בהדיא כתיב בהו למען תהיה תורת יי בפיך, ודרשינן מן המותר וכן נכרכות בשערן ונתפרות בגידן ורצועותיהן שחורות הלכה למשה מסיני הן. ואסיקנא נמי תחש בריה בפני עצמה היא ולא הכריעו חכמים אי מיה חזא הוא נאו מין בהמה, וקרין היה לו וטהור היה. מסיקא פתילת הבגד שקיפלה ולא הבהנה בה. א"ר אליעזר מתניין בבי על ג' מצומצמות הוא, וביורי שחל להיות בע"ש, וכולי עלמא אית להו דר' יהודה דאמר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים, וכולי עלמא אית להו דרעולא דאמר צריך להדליק ברוב אלעזר סבר קיפול מועיל וכיון דאדליק בה פורתא הוה ליה שבר כלי וכי קא מדליק בשבר כלי קא מדליק ולפיכך אסור, יו"ע סבר קיפול מועיל וכיון דקפליה בטליה וכי קא מדליק בעץ בעלמא מדליק.

פה א מיי פ"א מהלכות תפילין הלכה י ופי' מהלכות ס"ת הלכה א סגמ עשין כב כה טושע' אור"ח סימן לב סעיף יב טור שריע יו"ד סימן רעה סעיף ב:

פו ב מיי פ"ג מהלכות תפילין הלכה טו סגמ עשין כב טור שריע אור"ח ס' לב סעיף לו:

פז ג מיי שס הלכה א טושע' שס סעיף מז:

פה ד מיי שס הלכ' ד טושע' שס סעיף מ:

פז ה מיי שס הל'ח טושע' שס סעיף מז:

צו ו מיי שס הל' ט טור שריע שס סעיף מז:

צא ז ח מיי שס הלכה יד טו סגמ שס טור שריע אור"ח סימן לב סעיף ג:

צב ט מיי פ"א מהל' מאלכות ספרות הלכה יב טור שריע יו"ד סימן פ סעיף ד:

צג י טושע' אור"ח סימן רעד סעיף ט:

צד כ מיי פ"ה מהלכות שבת הלכה ה סגמ לאורן סה טור שריע שס סעיף ח:

מוסף רש"י

שי"ן של תפילין. עשהיה מעור הולין עצמו. קומט צו ג' קמטין כעין שי"ן משדי, והלית' והי"ד עשין בקר שוקר הליעות אחת ללשון ואחת למות כמין ד' ורצועה קטנה מאד תלויה צה ואין צה אלא כפיפה כמין יו"ד ויפסלה בעד העור לא וכפופה לטולם (לקמן סב. ופי' שרובין צו. ומונחות דה). **מסיקין בכלים**. ציי"ט שהי רחלין לטלטל ויטלטל ויחמט עשין האור (לקמן קד: ובעי"ז ביצה כב.). ואין **מסיקין בשברי כלים**. דהוו להו מוקצין ולא חוו לטלטל (לקמן קד:) שנשצרו ציי"ט דהשתא לא חזו לשום דמזו להקפא אחמול לא להכי קיימא (ביצה כב.).

מוסף תוספות

א. יאו עור. לרבות. מיטע"כ. ג. בני מהאי. מוס' ה"לש. ג. דין הוא שלא יטמא במת. מוס' ה"לש. ד. א"כ עור בהמה טמאה טמא במת. מוס' ה"לש. ה. מריבויא דעור בהמה טמאה. מוס' ה"לש. ו. דאי לאו להלכתיה אחמר, לא הול"ל לא הוכשר, אלא הול"ל בהדיא תחש שהי בימי משה בריה טהורה הוה. נכפין. א. דמשמע עור ממש, וצ"כ. נכפ"כ.

רב נסים גאון

אתיא בקי"ו מנוצה של עוים שאין מטמא טומאות בנגעים. תמצא עיקר דיליה בתורת כהנים והבגד יכול השריאין והסרייקון והכלך רצמר נפן וצמר גבילים וצמר ארנבאין ונוצה של עוים, ת"ל בבגד צמר או בבגד פשתים אין לי אלא צמר ופשתים המיוחדין.

כיון דאיבא קרש דמין היה הוא ולית ליה אלא קרן אחד. במסכת שחיטת חולין בפרק אלו טריפות (דף סז) אמר וקרב אע"פ שאין לו אלא קרן אחד מותר. אמר רב יהודה קורש טבייא דבי עילאי.